

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibus Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Capvt IV. Eucharistiæ Sacramentum confici tam in azymo, quàm in fermentato, contra Græcos probatur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

Episcopis, sine quo Concilia robur nullum (ut docet Gelasius in *Tomo de vinculo anathematis*) habent, si fieret Concil. al' quot Episcoporum ab ipso confirmatum, ut aliquando factum est: tum etiam quod sit vel de fide, vel ritu quæstio: si posterus, potest quilibet in sua diocesi Episcopus aliquem introducere ritum sine aliorum consensu: si prius potuerunt quidem Latini (quavis Roman. Pontifex esset solum Patriarcha ceteris major) illud definire: non tamen quod statim reciperetur à ceteris, sed aliis videndum num res ecclè definita: sin minus majus convocare Concilium: Græci autem non solum hanc particulam esse contra fidem nequiverunt probare, sed plures eorum fuere à Latinis convicti. Legitimè ergo facta est hæc additio à Latinis.

Dices, licet non fuerint necessario Græci initio vocandi, quare tamen non fuere vocari?

Respondeo primo, an minimè fuerint vocati certum non esse. Secundò, non fuisse necesse, quia facilis quæstio: nec enim, sicut *lib. 4. ad Romanos*, 12. Aug. ist. ait, omnis hæc est talis est, ut propter eam omnes debeant provinciæ versari. Tertio, rei definiendæ necessitatem ita instasse, ut quantumvis malo occurrere oportuerit. Quarto, quia inutile, cum nulli extarent in Græcia homines docti.

Solvuntur objectiones Græcorum.

Prima. Decrevit sancta Synodus (scilicet 3. generalis) alteram fidem nemini licere proficere, aut scribere, aut exponere præter eam, quæ definita fuit à sanctis Patribus, apud Nicænam urbem in Spiritu sancto congregatam; eos autem qui fuerint ausi aliam fidem componere, sive potrigere, aut proficere his, qui volunt ad veritatis cognitionem converti ex Gentilibus, vel Judæis, vel etiam ex quolibet hæc est: istos, si quidem Episcopi fuerint aut Clerici, alienos Episcopos quidem ab Episcopatu, Clericos ab Clericatu, si laici fuerint anathematizatos esse.

Respondeo primò, prohiberi tantum mutationem quoad sensum contrarium symbolo, sicut *Galat. 1.* Paulus anathematizat docentes præter id quod docuit, cum tamen ipse alia postea docuerit. Alias Synodus 3. abrogasset Constantinop. Symbolum, quo tamen utuntur Græci; addidit enim multa ad Nicænum. Dicunt quidem Græci Constant. & Nicæm. pro uno, & eodem haberi; sed quare? nisi quia in eundem consistant sensum? Hæc autem particula *Etique* in eundem quoque tendit. Quare Græci cum non ignorarent opinionem Latinorum, & eam additionem factam fuisse, per annos tamen ciciter trecentos siluerunt.

Secundò, Esi prohiberet Concil. additionem etiam quoad verba, ejus tamen prohibitio non nisi ad singulos Episcopos, Clericos & Laicos intelligeretur extendi (si enim ad omnes Episcopos simul, ac Pontificem, quis eos deponeret?) Deinde non ignoravit Concil. par in parem non habere potestatem. At hanc additionem summus Pontifex, approbantibus postea tribus generalibus Conciliis, symbolo intexit.

Secunda. Esi hoc liceret Latinis, non tamen expedit: alioquin multa alia symbolo essent addenda.

Respondeo, convenienter id actum, tum quia dabat symbolum, sine hac particula, causas erroris: tum, quia facile poterat addi sine notabili mutatione symboli. Cum & quæcumque alia

particula addi posset, si Romano Pontif. aut Concil. videretur expedire.

Concluditur Disputatio divino testimonio.

Primò usque ad schisma aded floruit Græcia doctis, atque sanctis viris, ut omnia Concilia generalia in ea celebrata fuerint; post verò nullum habuit generale Concilium, nullum miraculis clarum peperit doctum Patrem; Latini Concilia celebrantur generalia duodecim, vix etiam miraculis clari singulis floruerunt ætibus, sique doctissimi, quorum majorem partem Religionis diversæ tulerunt.

Secundò, fides Latinorum propagatur usque Indos tum Orientales tum Occidentales: Græcorum verò quotidie tabescit atque minuitur, ejusque sectatores quater aut quinque convicti, & conversi ad nostris, semper redierunt ad vomitum.

Denique illorum imperium in Turcarum incidit manus, idque ipsi Pentecostes feriis. Anno si quidem, ut probat Gerardus Mercator in *Chronolog. 1452. die 28. Maji*, qui fuit (ut cognoscitur ex auro numero, qui eo anno erat 9. & littera Dominicali A) Pentecost. Mahumetes secundus ultimam obsidionem ad Constantinopolim statuit, & sequenti die urbem expugnavit, occisoque Imperatore imperium extinctum est.

CAPUT IV.

Eucharistiæ Sacramentum conficere tam in azymo, quam in fermentato, contra Græcos probatur.

Post annos à Christi nativitate mille & quinquaginta, orta est inter Græcos & Latinos celebris illa de azymo controversia, ut ex *Epistola Leonis 9. ad Michaelem Patriarcham Constantinopolitanum cap. 5.* & ex *Anselmo lib. de fermentato & azymo*, & aliis colligitur. Ita verò pertinaciter sua Græci adhærent sententiæ, ut ipsius defensio una ex præcipuis causis semper existerit, propter quam se à Latinorum communione separatos conservaverint. Et quamvis controversia hæc in Conc. Florentino, quo Græci conveniant, esset eo decreto absoluta, quo Patres sancti illius Synodi judicaverunt, utrumque panem azymum videlicet, & fermentatum veram esse Eucharistiæ materiam, & utrumque in unaqueque Ecclesia juxta antiquam consuetudinem retinendum: quia tamen semper Græci contendunt nos Eucharistiæ carere, illiciteque in azymo consecrare, ostendendum nobis erit saltem eam esse sententiam, & nullo prorsus fundamento inniti? quod ut brevius, ac solidius absolvamus,

Supponamus in primis, utrumque panem tam videlicet fermentatum quam azymum, veram esse panem, atque in Scriptura sacra, utrumque panem simpliciter dici. Et quia de fermentato & ipsi affirmant, & nos non negamus, id probabimus de azymo. *Luce 24.* duo illi discipuli, qui pergebant in Emaus, Christum cognovisse dicuntur in fractione panis, quem tamen azymum fuisse constat, quod illud accidit in secundo vel tertio Paschæ die (ut ex historia ipsius

Evan-

Evangelistæ colligitur) quibus diebus non licebat Judæis nec domi habere panem fermentatum, ut patet ex *Exod. cap. 12. & 13.* Marc. etiam 2. David dicitur manducasse panes propositionis, quos tamen azymos fuisse scribit Philo, & Josephus, ille in *libro de Vita contemplativa*: hic verò *lib. tertio Antiquit. cap. 9.* ubi ait: *Et duodecim panes azymos in ea (hoc est mensa) ponebant, senes per partem, valde mundos.* Et ex *Levit. cap. 2.* colligitur, ubi omnem oblationem, quæ Domino offertur absque fermento fieri debere dicitur. Scriptura autem rectè utrumque panem simpliciter panem appellat, quod uterque conficiatur ex farina triticea, & naturali aqua, coquatur puro igne, quæ tantum sunt de ratione panis; uterque præterea habet usum panis, quamvis fermentatus, quia est melioris saporis, sit usitatior. Hanc nostram suppositionem præter D. Thomam in *4. dist. 11. q. 2. art. 2. quæstionum. 3. ad 6.* docet Theodoret. *Orat. de cæm in Danielem.*

Quia verò in hac controversia præcipuum fundamentum, tum Latinorum, tum Græcorum est factum Christi (neque enim dubitari potest, quin illud sit melius, & faciendum, quod Christus fecit) ideo ista quæstio ab alia pendet, Utrum Dominus Sacramentum instituit primo die azymorum, quando fermentum inveniri non poterat in omnibus finibus Israël, an verò ante eum diem. Si enim Dominus Sacramentum instituit in primo die azymorum, certum erit azymo panem usum fuisse in ejusmodi institutione: nam *Exod. 12. & 13.* præcipitur sub pœna mortis, ne fermentatus panis inveniat in domibus, aut in ullo alio loco filiorum Israël. Si alio tempore instituit, res non erit omnino certa.

Quando celebrari mus, præmittere oportet id, quod sanctus Thomas notat in *quarto distinct. undecima quæst. 2. art. 2. quæstionum. tertiam*, morem celebrandi in azymo acceptum fuisse ab Apostolis, & omnibus Ecclesiis olim servatum, ut docet Innocentius de mysterio Missæ *lib. 4. cap. 4.* Postea verò, ut scribit Leo Papa Epistola ad Imperatorem Constantinopolitanum, ab eodem Innocentio citata, propter hæresim Ebionitarum, qui dicebant simul cum Evangelio legalia esse servanda, sancti Patres, ne eis consentire viderentur, cum scirent non esse de necessitate hujus Sacramenti confici ex azymo, instituit Spiritus sancti ad tempus statuisse, ut Eucharistia ex fermentato conficeretur. Postea verò cessante illa hæresi Ecclesiam Romanam ad primum morem rediisse, Græcos autem noluisse relinquere consuetudinem illam ad tempus susceptam, & obstinati dicebant non posse confici, nisi ex fermentato, dicentes sic Christum consecrasset.

Græcorum igitur ea est sententia, ut existimant Christum consecrasset in fermentato: asserunt enim ipsum suum Pascha manducasse, & Sacramentum instituisse die sive Luna decima tertia mensis primi, sequenti autem die ad occasum Solis incepisse tempus Paschale, quo à Judæis omnis fermentatus panis abjiciendus erat. Sic Euthymius in *Commentario ad cap. 26. Matth. & Nicæphor. lib. 1. histor. cap. 28.*

Est vero observandum ab Hebræis initium omnium mensium summi ac novilunio, & idem apud ipsos esse primam Lunam, & primam diem, & Lunam 14. vel 13. ac diem decimum quartum, vel decimum tertium. Porro secundum legem *Exod. 12. die 14. mensis*, id est, decima quarta à novilunio post solis occasum solitus, fuisse incipere

Thom. à Iesu Oper. Tom. I.

dies azymorum, qui erant septem, omnes quidem Paschales, sed primus, & ultimus soli solemnes, ita ut in his tantum non liceret opus ullum servile exercere, ut patet *Levit. 23.*

Dicunt ergo Græci feria quinta in Cæna Domini fuisse diem decimum tertium apud Hebræos, in quo nondum inceperat tempus azymorum, Feria autem sexta, in qua Christus mortuus est, dicunt fuisse profanum, sed illa ipsa Luna post Solis occasum cepisse tempus azymorum, quia ille erat dies decimus quartus, postea verò diem decimum quintum fuisse diem Sabbathi solemnissimum.

In hac ergo sententia Græcorum non est evidens Christum consecrasset in azymo, cum post eum agni Paschalis in institutione Sacramenti assumere potuerit fermentatum, cum nondum incepisset tempus azymorum. Sed neque est evidens, sicut notavimus ex sancto Thoma, Christum in fermentato consecrasset: cum enim in comedendo agno, propter legis observantiam azymum adhibuisset, gratis dicitur, quod post cœnam fermentatum resumpserit. Imò probabilius est eodem pane in cœna, & post cœnam usum fuisse, quamvis S. Thomas putare videretur esse necessarium.

Communis vero Theologorum sententia est, in *quarto distinct. undecima*, Christum comedisse agnum Paschalem, & instituisse Sacramentum Eucharistiæ Luna 14. primi Mensis, quo tempore Judæi, qui tunc vivebant diem festum, azymorum inchoaverunt. Observandum enim est aliter dies festos, aliter dies naturales apud Hebræos constitui: dies enim naturalis apud ipsos incipit ab ortu Solis, & terminatur ad occasum Solis, & continet diem & noctem artificialem, quod patet ex *Genes. Illud enim, Factum est vespere & mane dies primus*, ut exponunt Ambr. Basil. significat ex die artificiali, qui terminatur in vespertam, & ex nocte sequenti, quæ terminatur in mane, factum esse diem naturalem: dies verò festus è contra apud ipsos incipit ab occasu Solis, & terminatur in occasum Solis, ex *Levit. 23.* & proinde dies festos azymorum comprehendere noctem Lunæ, sive diei naturalis quartæ decimæ & Lunam diei naturalis, sive Lunæ quintæ decimæ. Quare cum Judæi in eunte festo azymorum ipso initio noctis Lunæ decimæ quartæ abjicerent omnem panem fermentatum, Christus autem ipsa eadem nocte Eucharistiam institueret; in hac sententia necessario consecravit in azymo.

Ex quibus primò colliges Græcorum sententiam, existimantium Christum consecrasset in fermentato, erroris manifestè convinci. Et primò probatur: quia omnes ferè Patres docent Christum Luna decima quarta, in quam ex *Exod. 12.* primus dies azymorum incidebat, suum Pascha immolasse. Ita Origen. *titulo 35. in Matth. Chrysof. Homil. 35. in Matth. Theoph. & Theophan. apud Bedam de ratione tempor. cap. 57. & 59. Theodor. q. 24. Exodi, Tertull. Cyprian. Ambros. Epist. 83. Hieronym. in Cap. 26. Matth. August. Epist. 86. Beda & alii*: Sed eo tempore non licebat uti pane fermentato: igitur consecravit in azymo.

Secundò ex Evangelio aperitissimè probatur: quia *Matth. 26.* sic dicitur: *Primo die azymorum accesserunt discipuli ad Jesum dicentes, Ubi vis parare tibi comedere Pascha? Et Marci 14. Prima autem die azymorum, quando Pascha immolabant.* Et *Luc. 22. Venit dies azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha.* Cum ergo hi tres Evangelistæ dicant Christum post cœnam instituisse

K 3

Levit. 23

Gen. 1. Ambr. Basil.

Levit. 23.

Exod. 12.

Origen.

Chrysof.

Theoph.

Theophan.

Theodor.

Tertull.

Cyprian.

Ambros.

Hieron.

Augustin.

Beda.

Matth. 26.

Marc. 14.

Luc. 22.

Exod. 12. 13. Levit. 23. Num. 28. Eucharistiam primo die azymorum, qui nusquam in tota Scriptura dicitur 13. mensis, sed quartus decimus, aut decimus quintus, ut patet *Exod. 12. 13. & Levit. 23. & Num. 28.* aperte convincitur errorem esse dicere, quod Christus consecraverit Luna decima tertia, ante diem festum azymorum.

Respondent impudentissimè quidam Græci, referente sancto Thoma, prædictos tres Evangelistas errasse, & à Joanne fuisse correctos. Hoc autem est blasphemum; & si admittatur error in Evangelio, non est ratio, cur potius erraverint tres, quam unus.

Respondent alii, & Euthymius, dicentes Evangelistas loqui de die azymorum, non qui aderat, sed qui erat proximus.

Sed contra est: quia cum alii Evangelistæ dicant ipso die azymorum discipulos missos fuisse ad parandam cœnam Paschæ, non potest esse ulla difficultas. Secundò, quia hoc modo necesse esset dicere Christum prævaricasse legem, quod Pascha comederit ante tempus, contra illud, *Non veni solvere legem, aut Prophetas, sed adimplere.* Sed ex Joanne etiam, à quo Græci dicunt alios Evangelistas fuisse correctos, aperte demonstratur Christum Luna decima quarta post Solis occasum, in eunte Paschatis festo, cœnasse cum Discipulis, consequenter post eum signi non nisi in azymo instituisse Eucharistiam.

Joan. 13. Primò enim *cap. 13.* dicit Joannes: *Ante diem festum sciens IESVS quod venit hora ejus; ergo dies passionis erat dies festus Paschæ; sed dies festus incipiebat à Solis occasu; ergo festum Paschæ, seu primus dies azymo um incorporat à nocte, qua Christus cœnavit, & instituit Sacramentum; ergo instituit Luna decima quarta: dies enim festus Paschæ comprehendere debebat noctem Lunæ, sive diei naturalis quartæ decimæ, & lucem Lunæ sive diei naturalis quintæ decimæ.*

Respondent Græci ad hoc, cum Joannes dicit: *Ante diem festum*, non intelligi de ante immediato, sed de ante mediato, ac si diceret, antequam veniret Pascha. Respondeo hoc esse signum Græcorum. Deinde dico nostram sententiam Catholicam aperte colligi ex sequentibus verbis Joannis, ut latius docet Bellarm. de *Euchar. lib. 4. cap. 7.*

Conclusio His prædictis, asserendum nobis est, Eucharistiæ Sacramentum confici tam in azymo, quam in fermentato: Assertio est de fide certa in Concilio Florentino, & Tridentino tradita, & à Leone 9. in *supra citata Epist.* ita antea confirmata, ut Græcorum sententiam hæreticam appellaverit. Docent eam omnes Patres Latini, ac Theologi quidam post Magistrum in 4. Quidam cum D. Thom. 3. parte.

Probatum primò, ex Apostolorum traditione, cujus testes sunt Innocentius de *myster. Missæ lib. 4. cap. 4.* Leo Papa *Epist. quadam ad Imperatorem Constantianopolitanum*, quam citat idem Innocentius, & D. Thom. *loco supra citato*; qui omnes affirmant morem consecrandi in azymis à D. Petro, & Apostolis Romanam Ecclesiam accepisse, sed eum propter hæresim Ebionitarum postea fuisse intermissam: cum enim ipsi docerent simul cum Evangelio legalia esse servanda, Patres illius ætatis Spiritus sancti instinctu, scientes azymum non esse hujus Sacramenti materiam necessariam, ne hæreticis consentire viderentur, decreverunt, ut ad tempus ex fermentato Eucharistia conficeretur.

Probatum secundò, Christus Dominus consecravit in azymo: ergo ille panis sufficit ad substantiam hujus Sacramenti. Antecedens supra est probatum. Consequens evidenter deducitur.

Probatum tertio. Uterque panis verus est, & simpliciter panis: sed ille totus est sufficiens Eucharistiæ materia: ergo sive fermentatus, sive azymus sit, totus erit ad consecrationem aptus. Majorem prima suppositione probatam reliquimus. Minor probatur: nam ex Evangelistis, & Paulo nil aliud colligimus, quam à Christo acceptum fuisse panem, consecratum, & Apostolis distributum. Quare sicuti ex eo, quod vinum vertendum in sanguinem assumpserit, æquè aptum existimamus rubrum, ac album, cum utraque vera sint vina, etsi accidentaliter diversa: ita pari ratione existimandum est utrumque panem sive azymum, sive fermentatum ritè posse ad hoc mysterium celebrandum assumi.

Obijciens dictam illud Christi Domini: *Modicum fermentum totam massam corrumpit.* Ex quo deducet panem fermentatum esse corruptum. Sed sensus illius prologii non est, à modico fermento massam corrumpi, sed fermentari, hoc est alterari, & disponi, ut tali modo fiat. Fateor à nimio fermento posse massam corrumpi, sed propterea merito admonet D. Thomas, ut non sit nimia illius mixtio, ut ita verus panis efficiatur, atque usui hominum aptus: qui si talis sit, non minus erit ad consecrationem aptus, quam si azymus esset.

His duabus rationibus, quæ assertionem demonstrare videntur, duæ alie addi possunt, quibus probetur congruentius consecrationem fieri in azymis, quam in fermentato: quarum altera sumitur ex significatione: Nam panis azymus designat puritatem, & sanctitatem corporis Christi vel accedentium ad illud accipiendum, juxta illud D. Pauli 1. Corin. 5. *Itaque epulemur non in fermento veteri, sed in azymis sinceritatis, & veritatis.* Alteram vero indicat Anselm. d. loco *supra Matth. cap. 26.* ubi ait, azymum panem facilius, ac decentius consisti; additque D. Thomas magis eum esse ab omni corruptione immunem.

Græcorum argumenta diluuntur.

Omnia Græcorum argumenta cõ tendunt, ut probent Christum Dominum in fermentato consecrasset; non quidem, ut convincant congruentius in fermentato, quam in azymo consecrationem fieri, sed ut omnino azymum rejiciant, tanquam materiam ineptam, & à Christo non institutam. Quibus omnibus argumentis, si antecedens concederetur, non inferretur propterea consequens, quod ipsi opinantur, ut ex prædictis facile colligitur. Sed quia antecedens est falsum, aliqua eaque præcipua eorum argumenta proponamus.

Primum argumentum sit, Christus fuit occisus ante celebrationem Paschæ: ergo cum Christus pridè quam pateretur Pascha manducaverit, vel prævenit Judæorum cæremoniam, vel Judæi suam postposuerunt; hoc secundum est falsum, tum quod nullo probabili fundamento susciatur, nisi solidum fundamentum existimes Rabinismum cujusdam Gamalielis, qui de Solis, & Lunæ motibus scripsit ante quingentos annos, ut mirum propterea sit Burgensem Carharinum, & quosdam alios paucos sententia ipsius esse usorum etiam, quod *Joan. decimo quarto* repugnet di-

Joan. 14. ceni.

centi, ante diem festum Pascha lavasse Christum discipulorum pedes, azyma manducasse, Eucharistiam instituisse, & deinde morte fuisse condemnatum: ergo prævenit potius Judæorum Pascha: sed tunc licebat uti fermentato: ergo in eo Eucharistiam instituit.

Confirmatur ex illo communi Scribarum placito, ne Christus occideretur in die festo, ad evitandum tumultum populi.

Ad hoc argumentum Respondeo, apocryphum omnino esse, quod aliqui existimant: Judæos diem festum Paschæ postposuisse; quod eo anno caderet feria sexta: sed non minus esse falsum, quod Christus Pascha anteverterit, agnumque statuto legis die non manducaverit, ut supra diximus, & Marcus expressè affirmat cap.

Marc. 14. dum dicit, primo die azymorum, quando Pascha Judæi immolabant, accessisse ad eum discipulos, atque ut locum ad mysterium celebrandum designaret, post illos; & vespere facto, locoque in cœnaculo grandi instructo agnum comedisse. Vocavit autem Marcus eum diem *primum azymorum*, quod post paucas horas, vespere videlicet facto solemnitas instaret azymorum, ut supra dicebamus. Cumque sequenti luce fuerit Christus occisus (si quidem *pridie quam pateretur accepit IESUS panem*, ut ait Paulus, & ex Evangelistarum contextu liquet): atque fuerit decima quinta, sequitur in ipso festivissimo die omnino ipsum obivisse.

Ad confirmationem adductam Respondendum est, placitum illud Scribarum minimè fuisse receptum, sed illud eorum, qui dicebant premedum esse potius, & occasionem non negligendam, tollendè à medio Christum quocumque die, quocumque festo incideret, quocumque demum legis præcepto prohiberentur, rati videlicet expedire potius Christum moti, quam legem observari, ideo ipso festivissimo die, ut docent Tertullian. libro *contra Judæos* cap. 9. Euseb. lib. 10. de demonstratione *Evangelii demonstrat.* 6. Cyrill. Hierosolym. cap. 13. Origen. *Homil.* 23. in Num. Clemens Papa lib. 5. *Const.* cap. 14. August. *Tract.* 50. in Joann. Leo Papa *Serm.* 6. de Passione, & alii. Quo die paraverunt quidem mulieres aromata, & Joseph mercatus est syndonem, quod opera pietatis his etiam diebus in lege non prohiberentur. Et licet iudicia habere esset illicitum, ejus tamen legis reos se minimè Judæi existimant, quod Romanis curam Christum occidendi demandaverint. Propterea sic Joannes 18. ipsos non introivisse prætorium, ne contaminarentur, sed ut manducarent Pascha, victimas scilicet Paschales, quæ ex ovibus & bobus quotidie in diebus Paschæ immolabantur, Deut. 16. Quarum elus non nisi purificationis concedebatur, ut ex Levit. constat cap. 22. E media ergo platea Pilato electionem inter Christum & Barrabam proponenti, responderunt Judæi: Tolle hunc & dimitte nobis Barrabam, Lucæ 23. 23. quam electionem proposuit, ut liberandi Christum viam quaereret, & consuetum observaret morem, singulis annis in die Paschæ unum vincitum, quem populus mallet, dimittendi: cui expositioni non obstat, nisi Chryostomus *Homil.* 82. in Joannem, qui credidit Judæos cœnam legalem postposuisse, legemque prævaricasse: sed id jam est à nobis ex Luca reprobatum. Obiit ergo Christus die ipso artificiali Paschæ, propterea dixit Joannes, *Ante diem festum Pascha*, sed initio ipso solemnitate ad vespem decimæ quartæ Eucharistiam instituit, quando uti fermentato non licebat.

Secundum argumentum ex Epiphano delimitur primo contra Hæres. cap. 50. ubi expressè ait, Christum oportuisse in decima quarta die immolari secundum legem: Decima ergo tertia die Christus & agnum comedit, & Eucharistiam instituit.

Ad hoc argumentum, quamvis admitteremus Antecedens, & Consequens, non proinde sequitur Christum in fermentato consecrasset: cum enim ex lege, cum azymo agnus esset comedendus, quis dicat eodem non usum fuisse in instituenda Eucharistia: sed Epiphanius loco citato solummodo loquitur de figurante, sive typica Christi immolatione, ac si dixisset, oportuisse agnum, qui figura Christi erat, immolari decima quarta Luna ad vespem, incepta jam azymo ù solemnitate, quod indicant ea verba ipsius secundum legem: arguit siquidem eo loco quarta decimæ, quod celebrantur cum Judæis Luna 14. non animadvertent Judæorum Pascha eo die ad vespem significare Synagogam lumen suum amissuram Christo adveniente, dies enim 14. est ultima incrementi, cum decima quinta decreverit jam incipiat.

Tertium. Azyma sunt Judæorum propria: ergo consecrate in azymis est Judaizare.

Respondeo esse propria Judæorum ad significandam Christi puritatem futuram, non autem præsentem, vel ad Sacramentum Eucharistiæ conficiendum: alioquin nec uti deberemus aqua & fermento, cum his ad suos ritus uterentur Judæi.

Quartum, Immolatio agni Paschalis figura fuit Passionis Christi: sed agnus immolabatur die 14. ergo eo die fuit ipse occisus, & præcedenti ab ipso Eucharistia instituta.

Respondeo agnum Paschalem magis significasse Eucharistiam, quam Christi mortem, quod ritus agni Paschalis magis ad manducandum, quam immolandum pertineret. Quare merito Eucharistia in profesto Paschæ, Luna scilicet decima quarta, est instituta, quo die agnus immolandum erat.

Quintum, Augustinus *Tractatu* 120. in Joann. docet acceleratam fuisse Domini sepulturam propter Judæorum Parascevem: quia illa nocte cœnam erant comesturi puram: ergo Christus prævenit Judæorum cœremoniam.

Respondeo per eam cœnam non intelligi ab Augustino agnum Paschalem, sed quandam aliam solemnem, quam ad vespem ferie sextæ sumebant, initio videlicet Sabbathi, ut patet ex D. Irenæo lib. primo cap. 10. & lib. quinto cap. 23. Et ex Bedæ in Cap. 23. Lucæ. Unde quando Joannes 19. ait: *Erat autem Parasceve Pascha hora quasi sexta*, non debet intelligi dies præparationis ad Pascha, sed ad Sabbatum, ut scriptum declarat Joannes, ajens: *Propter Parascevem Judæorum, ut non remaneret in cruce corpora sabbathi, erat enim magnus dies ille Sabbathi.*

Non ante absolvam hanc controversiam, quin moneam fixisse Calvinum à quodam Alexandro summo Pontifice introductum fuisse in Ecclesia azymum panem in sacrificio Missæ: *fixisse dixi*, cum nullum hujus historię testem referat, atque à veritate alienissimum sit. Nam omnes Pontifices hujus nominis post primum, successores fuere Leonis noni, Romanæ sententiæ acerrimi defensoris. Primus verò hujus nominis Pontifex, qui circa annum Domini 1100. sedit, non potuit esse hujus institutionis auctor, cum Christi Domini factum, & nascentis Ecclesiæ

Epiphani

Irenæus
Bedæ.
Joan. 19.

ritum eum latere non poterit : eam autem ipso exordio in azymo consecrasset supra ex Leone diximus, qui capite 24. dicit sanctos Martyres primitivæ Ecclesiæ nostris azymis faginat.

CAPVT V.

Purgatorii locum esse aliquem, in quo iustorum purgantur peccata, contra Græcos demonstratur.

Purgatorium esse in primis probatur ex omni cura, quæ pro defunctis habita est, tam in veteri, quam in novo Testamento, atque in illo quidem primò ex lib. 2. Machabæor. cap. 12. in quo Judas orare fecit pro mortuis, & subiungitur in textu: Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis orare, ut à peccatis solvantur. Unde quinque colliguntur. Primò posse mortuos à peccatis solvi, & proinde Purgatorium esse. Secundò sacrificia & orationes illis prodesse. Tertio non expiari semper in morte omnes peccatorum reliquias, ut fingit Lutherus. Quarto posse hominem pie mori, & tamen habere aliquid solvendum. Ultimò hoc esse de fide.

2. Mach. 12.

Tobias 4.

Secundò, exemplo Tobia, qui filium suum docuit panem & vinum ponere super sepulchrum iusti: id est, elemosynam dare, ut pro eo oreretur: alioqui ridiculum esset ponere panem & vinum super sepulchrum. Dicit autem iusti pro Fidelis, qui pè in Domino defunctus sit. Inde etiam nunc in aliquibus Ecclesiis usitatum est, ut in die Commemorationis omnium animarum, panem & vinum ponant super sepulchra suorum defunctorum, quæ cedunt in usum Ministrorum Ecclesiæ, & aliorum pauperum. Nam in his elemosyna ipsa valet coram DEO pro defuncto, etiam si ipsi parum fortasse oraverint pro defunctis illis, Abulus si qui itreperunt debent per Episcopos emendari.

1. Reg. 11. 2. Reg. 1. 1. Mach. 9

Tertio, exemplis populi Israel, quoties luxit obitum clarorum virorum multis diebus: ut habitatores Jabes-Galaad luxerunt Saul Regem septem diebus. 1. Reg. ult. David luxit pro Jonatha, aliusque ex populo Israel in prælio occisis. 2. Reg. 1. Populus Israel luxit interitum Judæ Machabæi diebus multis lib. 1. Machab. 9. & horum similes. Nam diurnus iste luctus præsertim conjunctus cum jejuniis, non significat solam mentis tristitiam, sed & orationes & sacrificia, quæ per dies istos pro defuncto sunt oblata DEO.

1. Cor. 15.

Marc. 10.

Quarto, ab exemplis novi Testamenti, de quibus meminit Apostolus Paulus 1. Corint. 15. dicens: Quid faciunt, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortuis non resurgunt? Baptizari enim hic significat pati, j. xra illud Christi ad filios Zebedæi: Potestis baptizari, quo ego baptizor, baptizari? Marc. 10. Baptizari ergo pro mortuis est aliquid pro eorum salute sustinere. Cujusmodi sunt opera satisfactoria, ut jejunia, orationes, elemosynæ, peregrinationes, oblationes, &c.

Matt. 12.

Deinde Purgatorium esse, probatur secundò & principaliter ex verbis Christi Domini. Matt. 12. ubi peccatum contra Spiritum sanctum dicit non remitti neque in hoc sæculo, neque in futuro. Ex quibus verbis facti interpretes colligunt esse aliquorum peccatorum remissionem post hanc vitam. Quò pertinet & illud de ingrato & iniquo servo, quem Dominus tradidit tormentibus, quo-

ad usque redderet ei universum debitum. Matt. 18. Ita & de incarcerato à iudice ait: Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas novissimum quadranssem. Matt. 5.

Tertio ex verbis Apostoli 1. Cor. 3. Si cuius, inquit, opus arserit, detrimentum patietur, ipse tamen salvus erit, sic tamen quasi per ignem. Quo quidem in loco observandum est A postolum uti similitudine architectorum, quorum unus super fundamentum lapideum atque solidum ex pretiosa erigit materia domum, quæ non timeat ignem: alter super fundamentum simile exstruit ædificium ex combustibili materia, ut stipulis, ligno, &c. Hoc duplici ædificio si ignis applicetur, prius quidem integrum manebit etiam salvo architecto, si sit intus: posterius verò brevi per ignem devorabitur, & architectus inclusus non nisi egredietur per ignem, in quo transitu non quidem morietur, sed tamen ejus corporis leviores partes incolumes non egredientur.

Huic sententiæ consonant dicta Prophetarum: ut Davidis Psalm 65. Transivimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. Eccl. 4. Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion & sanguinem Jerusalem laverit de medio ejus, in spiritu iudicij & spiritu ardoris. Hæc verba D. Augustinus interpretatus est de igne Purgatorio, de Civitate DEI lib. 20. cap. 25.

Eundem sensum habent verba Prophetæ Malachia cap. 3. Ipse sedebit confians, & emundans argentum, & purgabit filios Levi, & colabit eos quasi aurum, & quasi argentum. Accedunt & illa verba Prophetæ Zachariae, cap. 9. Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinculos tuos de lacu, in quo non est aqua.

Quod aliquanto clarius expressit B. Petrus Apostolus Act. 2. loquens de Christo: Quem Act. 2. DEVS suscitavit, solvens doloribus inferni. Dolores enim inferni eorum, qui à Christo soluti sunt, nulli alii sustinuerunt, quam qui tunc erant in Purgatorio. Nam qui erant in limbo Patrum, nullos dolores patiebantur.

Quarto, plurimum huic faciunt verba Apostoli Pauli ad Philipp. 2. ubi docet de gloria Christi, & inter alia dicit: Ut in nomine Jesu omne genu flexatur caelestium, terrestrium, & infernorum. Per quos tres ordines intelliguntur Angeli in caelis, homines fideles in terris, & animæ defunctorum in Purgatorio sub terra. Nam qui in inferno sunt damnatorum, non adorant Christum, sed blasphemant.

Quinto probatur ex Petribus Græcis & Latinis. Ex Græcis. Primus Clemens lib. 48. longam orationem describit pro defunctis fieri solitam. Dionysius de Ecclesiastica Hierarchia cap. 7. pat. 3. Accedens, inquit, deinde venerandus Anistes precem sacram super mortuorum peragit, precatur oratio illa divinam clementiam, ut cuncta divinitas per infirmitatem humanam admissa peccata defuncto, eumque in luce statuas, & regione vivorum.

Athanasius 34. ad Antiochum quaerit, Num animæ sentiant utilitatem ex orationibus vivorum? Respondet sentire omnino. Basilium in Liturgia instituit orationem pro mortuis. Idem Basilium, qui magna apud Græcos pollet auctoritate, sæpè alibi Purgatorium statuit. In illud Isaiæ 9. Quod iniquitas ardebit us ignis, hæc habet: Preparatam enim materiam per peccata tolli, atque corrumpi, à divina bonitate ordinatum est, in beneficium hominum. Et in illud, Ut aridum gramen comedatur ab igne, & comburetur in densitatis sylvæ, ita ait: Si ergo nudaverimus peccatum per confitio-

Matt. 18.

Matt. 5.

1. Cor. 3.

Psal. 65.

Isaiæ 4.

Malach. 3.

Zach. 9.

Act. 2.

Clem.

Dion. Areop.

Athanas.

Basilius.

confitio-